

COVID-19 Pandemisinde İnsan Hakları Nefes Aldırır

BM ve Avrupa Konseyi'nin insan hakları ve demokrasiye dayalı bir sistem üzerinden inşa edilmesine karşın aradan geçen 72 yıllık zaman içerisinde insan haklarında aşınmanın gerçekleştiği ve insan hakları prensiplerini araçsallaştırmaya yönelik politika ve uygulamalarda artış olduğu, devam eden ekonomik krizler, silahlı çatışma ve savaş ortamlarının insan haklarını tehdit ettiği bir dönemi yaşıyoruz.

2020 yılında özellikle COVID-19 pandemisi, insan haklarının korunmasında dünya insan hakları sisteminin ne kadar yetersiz olduğunu bir kere daha gösterdi. Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemiyi geç ilan etmesi ve ardından ülkelerin pandemi tedbirlerini zamanında uygulamaması, hastalığın hızlı yayılmasına sebep oldu. Bu durum esasında ekonomik ve sosyal haklarımız içerisinde yer alan sağlık, sosyal güvenlik, eğitim, çalışma ve hayat standardı hakkımızın korunmasındaki acizyeti gösteriyor.

Pandeminin nefessiz bıraktığı ortamlardan çıkış yolu

Dünyadaki kötü gidişat özellikle mülteci / sığınmacı / göçmenlerin sayısını artırmakta, bu kişilerin hakları ise ne yazık ki pazarlık konusu yapılmaktadır. Bu durumun insan haklarının araçsallaşmasına özellikle katkı sunduğu, BM ve AK sisteminin insan haklarının evrenselliği ve uluslararası korumaya tabi olması anlayışı bakımından yetersizlik ve eksikliklerinin ortaya çıktığının görüldüğü bu dönemde, insan haklarını savunmaya devam etmek başlıca görevlerimiz arasındadır. İfade etmek isteriz ki Covid-19 pandemi koşullarında bile insan haklarının korunması ve geliştirilmesi tek çıkış yoludur.

Pandeminin nefessiz bıraktığı ortamlardan çıkış yolu insan haklarıyla nefes aldirmek olmalıdır.

Pandemiyle Mücadelede Sağlık Emekçilerini Asla Unutmayacağız

Pandemiyle mücadelede Türkiye ve dünyada en ön safta yer alan ve herkesin sağlık hakkı için mücadele eden sağlık emekçilerinin emeği asla unutulmalıdır. Türkiye'de yüzlerce sağlık emekçisinin yaşamını yitirmesine ve on binlercesinin korona virüse yakalanmasına rağmen taleplerinin karşılanmamış olması sosyal devletten ne kadar uzaklaştığını göstermektedir. Sağlık emekçilerinin güvenceli istihdam, insanca yaşam ücreti, COVID-19'un iş kazası ve meslek hastalığı sayılması taleplerinin karşılanmasının ve işsiz durumda bulunun yüz binlerce sağlık emekçisinin istihdamının sağlanmasının ne kadar gerekli olduğu pandemi koşullarında kendisini göstermiştir. Türkiye'yi sağlık emekçilerinin taleplerini yerine getirmeye davet ediyoruz.

Pandemi koşullarında ekonomik ve sosyal haklara erişim daha da zorlaşmıştır

Uzun yıllardır insan hak ve özgürlükleri alanında faaliyette bulunan ve hak ihlalleri ile ilgili başvuru alan İnsan Hakları Derneği, pandemi döneminde tarihinde hiç olmadığı kadar yoğun bir şekilde ekonomik ve sosyal haklara ilişkin hak ihlali başvurularıyla karşı karşıya kaldı.

Pandemiye karşı uygulamaya konulan “ekonomik istikrar kalkanı paketi”nin büyük çoğunluğunu kullandırılan krediler ve borç ertelemeleri oluştururken, iş ve gelir kaybı yaşayan yurttaşlara sağlanan doğrudan gelir desteklerinin tutarı son derece düşüktür. Yurttaşlara yönelik nakdi destekler için ayrılan kaynağın azlığı, pandeminin özellikle en kırılgan gruplar üzerindeki ekonomik ve sosyal tahribatını derinleştirmektedir.

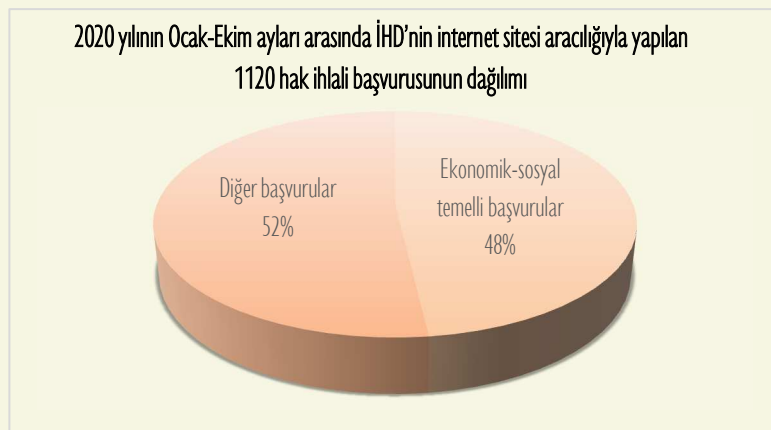
2020 yılının Ocak-Ekim ayları arasında İHD'nin internet sitesi aracılığıyla 1120 kişi dernek genel merkezine hak ihlali başvurusunda bulunmuştur.

Bu başvuruların 539'unu ekonomik ve sosyal haklar temelli hak ihlalleri oluştururken 581 başvuru da başta hapishanelerdeki hak ihlalleri olmak

üzere farklı alanlardaki hak ihlallerinden meydana gelmektedir. Derneğimize yapılan ekonomik ve sosyal haklar temelli hak ihlalleri başvurularının içeriğine bakıldığı zaman çoğunluğunun maddi yardım (%93,7) ve işsizlik (%46,2) temelli başvurular olduğu görülmektedir. Pandemiyle birlikte yoksulluk, işsizlik ve gelir kaybında büyük bir artış vardır. İnsanların bir kısmı temel geçim gereksinimlerini karşılayamaz hale gelmiştir. İşsiz kalan her bireye ve yoksulluk içindeki hanelere insanca yaşayabileceği maddi destek sağlanmalıdır. Sosyal yardımlar yasal bir statüye bağlanmalı ve ihtiyaç sahiplerine düzenli bir gelir desteği sağlanmalıdır.

Ekonomik ve sosyal haklar yaşam hakkı kadar önemlidir

Pandemi koşullarında, yoksulluğun giderek arttığı Türkiye'de işçi ve emekçilerin kazanılmış haklarına dokunulmamalı, asgari ücret vergi dışı bırakılmalı, enflasyon rakamları manipüle edilmemeli, kıdem tazminatı hakkına dokunulmamalıdır. İşçi ve emekçilerin hak arama eylemleri yasaklanmamalı, grev ve toplu eylem hakkı güvenceye alınmalıdır.

Barışı ve Barış Hakkını Savunmaya Devam Edeceğiz!

2013 yılında başlayan ve 2015 Temmuz'una kadar süren barış ve çözüm sürecinin Türkiye'nin Kürt Sorunu'nda attığı önemli bir adım olduğu, sonrasında sürecin bozulmasıyla yaşanan can kayıpları ve anti-demokratik uygulamalarla insan hakları ve demokrasi ortamının kötüleştiği gerçeği artık görülmelidir.

2015-2019 yıllarını kapsayan 5 yıllık silahlı çatışma bilançosunda 5365 kişinin yaşamını yitirdiği, 7986 kişinin ise yaralandığı orta büyüklükteki savaş bilançosu unutulmamalıdır. Kürt sorununu demokratik yollardan çözüme çabası olmadan demokratikleşme ve insan haklarında ilerlemenin sağlanamayacağı açıktır. Bu nedenle yeniden bir barış sürecinin inşa edilmesi en önemli görevlerimiz arasındadır.

Gerçek bir reform, kuvvetler ayrılığı ilkesine dayalı yeni bir Anayasa ile yapılabilir!

Türkiye'de hukukun üstünlüğüne dayalı yeni bir yargı yapılanmasının kurulması ve adalete olan güvenin tesis edilmesi için kuvvetler ayrılığı ilkesine dayalı yeni bir anayasa yapılmalı, mevcut ket kişi yönetimine dayalı otoriter anayasadan vazgeçilmelidir. Siyasal iktidarın kamuoyunda beklenti oluşturan yargı reformu açıklaması ne yazık ki ayrımcı infaz kanunu değişikliği ile hayal kırıklığı yaratmış, AİHM'in Demirtaş ve Kavala kararlarının gereği yerine getirilmemiştir. Gerek yargı reformu kapsamında gerek insan hakları eylem planı kapsamında Türkiye'nin ihtiyacı olan düzenlemelere ilişkin İHD görüşlerini yazılı ve sözlü olarak Adalet bakanlığı ile paylaşmıştık. Bu beklentilerimizin karşılanması halinde ancak bir reformdan bahsedebiliriz.

Adalet için cezasızlıkla mücadele gereklidir!

İşkence ve kötü muamele yasağına aykırı eylemlerde bulunanlar hakkında etkili soruşturma ve kovuşturma yöntemlerine başvurulması önündeki siyasi ve kanuni engeller kaldırılmalı, OPCAT uyarınca tarafsız ve bağımsız gerçek bir ulusal önleme mekanizması kurularak kapalı mekanlarda tutulanların işkence ve kötü muameleye uğramasının önüne geçilmelidir. Kamuda oluşturulmuş insan haklarını koruma mekanizmaları, BM Paris İlkeleri'ne uygun hale getirilmelidir.

Kalıcı OHAL düzeni sona ermeli, OHAL'in sonuçları ortadan kaldırılmalıdır

Her ne kadar OHAL 18 Temmuz 2018 tarihinde sona ermişse de 7145 sayılı kanunla OHAL kalıcı hale getirilmiştir. Bu bakımdan valiliklere tanınan haklar yeniden düzenlenmeli, 12 güne kadar olan gözaltı sürelerine son verilmeli, OHAL'in hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı, insan hakları ihlallerine sebep olmuş

sonuçları derhal ortadan kaldırılmalıdır. Başta Barış Akademisyenleri olmak üzere haksız ve hukuksuz kamu görevinden ihraç edilen kişilerin görevlerine iadesi sağlanmalıdır. Ayrıca yargı kararları ile OHAL Komisyonu kararları arasında ortaya çıkan çatışmalı durumları ortadan kaldıracak insan hakları odaklı düzenlemeler yapılmalıdır.

Seçilmiş Belediye Eş Başkanları Görevlerine iade edilmelidir!

Kalıcı OHAL düzeninin bir başka görünümü olan halkın iradesini temsil eden belediyelerdeki kayyumların kaldırılarak seçilmişlerin göreve iade edilmesi sağlanmalı, Adnan Selçuk Mızraklı başta olmak üzere tutuklu belediye eş başkanları ve diğer seçilmişler serbest bırakılmalıdır.

İfade özgürlüğü, insan hakları ve demokrasiyi savunmanın olmazsa olmazıdır!

Toplumsal muhalefetin sesini yansıtan basın ve yayın kuruluşlarının baskı altında olduğu, pek çoğunun kapatıldığı, binlerce gazetecinin işsiz bırakıldığı ve 100'ün üzerinde gazetecinin tutuklu olduğu koşullarda barış ve demokrasi savunuculuğu da güç kaybetmektedir.

Sadece gazeteciler değil, on binlerce insan düşüncelerini ifade ettikleri için yargı baskısı altında bırakılmaya devam etmektedir. Bu süreçte insan hakları savunucuları da soruşturma ve dava baskı altında kalmaktadırlar.

İfade özgürlüğünün önünde engel teşkil eden başta Terörle Mücadele Kanunu olmak üzere tüm düzenlemeler gözden geçirilmeli ve uluslararası standartlara uygun bir biçimde ifade özgürlüğünün önünü açacak değişiklikler yapılmalıdır.

Hapishanelerdeki hak ihlalleri sona ermelidir!

Pandemi bahane edilerek iktidar ortaklarının uzun yıllardır gündeminde olan özel af düzenlemesi yapılmış, suç örgütü lider ve üyeleri serbest bırakılmış, siyasi mahpuslar ile TMK kapsamındaki hasta mahpuslar hapiste tutulmuştur. Hapishanelerde pandemi nedeniyle alınması gereken pek çok tedbir hala alınmamaktadır.

Hapishaneler bu tür salgınların yayılması için oldukça elverişli ortamlardır. Bu nedenle öncelikli olarak ağır hasta mahpuslar ile yaşlı mahpusların, siyasi mahpusların, çocukların, hamile ve çocuklu kadınların salıverilmesi, hapishanelerde kalanlar ile ilgili hak temelli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Adli ya da siyasi ayrımı yapılmadan infaz koşulları eşitlenmeli ve insan onuruna uygun muamele yapılmalı, İmralı Hapishanesinde devam eden tecrite son verilmelidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yükseltilmelidir

Başta kadına yönelik şiddet olmak üzere, şiddetle mücadele konusunda siyasi iktidar ile sözcülerinin İstanbul Sözleşmesi karşıtı söylemleri son bulmalı ve İstanbul Sözleşmesi'nin gereği yapılmalıdır. Siyasi iktidarın ayrımcı uygulamalarına karşı LGBTİ+ bireylerin hakları ve nefret cinayetlerine karşı mücadele edenler olmak üzere ayrımcılık karşıtı örgütlerin birlikte mücadelesinin yükseltilmesi gerekmektedir.

Çocuğun yüksek yararı her şeyin üstünde tutulmalıdır

Ne yazık ki çocukların her türden istismarına ilişkin ihlallerin devam ettiğini üzülen takip ediyoruz. Özellikle kız çocuklarına yönelik cinsel istismardaki cezasızlık pratikleri durumun vahametini göstermektedir. Yaşanan bütün bu çocuk hakları ihlallerinin sorumlusu bütüncül bir çocuk koruma politikası olmayan, imzacı olduğu uluslararası sözleşmelerdeki yükümlülüklerini yerine getirmeyen devlettir. Unutulmamalı ki çocuk hakları hiçbir bahaneyle ertelenemez, esnetilemez! Türkiye'yi amasız, fakatsız, lakinsiz, çekincesiz ve beyansız olarak BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Protokolleri uygulamaya davet ediyoruz.

10 Aralık Dünya İnsan Hakları Günü

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilmesinin 72. yılındayız. Bu yıl da İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirtildiği gibi barış, adalet, eşitlik, özgürlük ve insan onurunun korunmasını ve bunları güvence altına alacak demokrasi mücadelesi verilmesini savunmaya devam ediyoruz. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin hazırlanması, BM bünyesinde, 29 Nisan 1946 tarihinde, İnsan Hakları Komisyonu kurulmasıyla başlamıştır. Komisyonca hazırlanan bir Giriş ve 30 maddeden oluşan İnsan hakları Evrensel Bildirgesi, 10 Aralık 1948 günü Fransa'nın başkenti Paris'te toplanan BM Genel

Kurulu'nda kabul ve ilan edilmiştir. Türkiye, Evrensel Bildirge'yi, Bakanlar Kurulu kararı ile onaylamış ve Resmi Gazete'nin 27 Mayıs 1949 tarih ve 7217 sayılı nüshasında yayımlanmıştır. 10 Aralık İnsan Hakları Günü Evrensel Bildirge 500'den fazla dile çevrilmiştir. Bu özelliği ile de en çok dile çevrilen insan hakları belgesi olma özelliğini taşır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 4 Aralık 1950 tarihinde gerçekleştirdiği toplantıda, 423(V) sayılı kararıyla "10 Aralık" gününü, "İnsan Hakları Günü" olarak ilan etmiştir.

İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi

Necatibey Caddesi No: 82/11-12, Kızılay - Ankara

Tel: +90 312 230 35 67-68-69 || Faks: +90 312 230 17 07 || e-mail: posta@ihd.org.tr || www.ihd.org.tr

Bu yayın Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır.
Bu yayının içeriğinin sorumluluğu tamamıyla İHD'ye aittir ve hiçbir şekilde AB'nin görüşlerini yansıtmaz.